«អប្សរា» ពីទេវកថា ឥណ្ឌា មកចម្លាក់ខ្មែរ និង របាំតន្តីខ្មែរ

"APSARA" FROM INDIAN MYTHOLOGY TO KHMER SCULPTURE AND KHMER CLASSICAL DANCE

ដោយ

បណ្ឌិតសភាចារ្យ **សោម សុមុនី**

សមាជិកពេញសិទ្ធិ
នៃរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា

២០១៨

សន្និសីទអន្តរជាតិ
ស្តីពី
«តម្លៃវប្បធម៌អាស៊ីប៉ាស៊ីហ្វិកៈ វប្បធម៌, ប្រវត្តិ និងមោទនភាព»

ថ្ងៃទី២០ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៨, ក្រុងសៀមរាប, ខេត្តសៀមរាប

"អប្សរា» ពីទេវកថាឥណ្ឌា មកចម្លាក់ខ្មែរ និងរបាំគន្លឹះខ្មែរ

"APSARA" FROM INDIAN MYTHOLOGY

TO KHMER SCULPTURE AND KHMER CLASSICAL DANCE

ដោយបណ្ឌិតសភាចារ្យ **សោម សុមុនី**

សមាជិកពេញសិទ្ធិនៃរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា

សេចក្តីផ្តើម

ប្រជាជនកម្ពុជា ជាប្រជាជនដែលធ្លាប់មានអរិយធម៌រុងរឿង តាំងពីយូរលង់ណាស់មកហើយ។ បច្ចុប្បន្ន ទោះបីមាតុភូមិធ្លាប់បានខ្ទេចខ្ទាំដោយសារសង្គ្រាមជាច្រើនទសវត្សរ៍កន្លងមក ក៏ប្រជាជនខ្មែរនៅតែមានអ្វីៗដែលអាចជាគ្រឿងសម្រាប់លើកទឹកចិត្តឱ្យមានសុទិដ្ឋិនិយមក្នុងការស្តារ និងកសាងប្រទេសឆ្ពោះទៅរកការអភិវឌ្ឍយ៉ាងឆាប់រហ័ស។ ប្រការមួយដែលប្រជាជនខ្មែរនៅតែមានមោទនភាពនោះ គឺដោយមានមរតកវប្បធម៌ដែលបុព្វបុរសយើងបានបន្សល់ទុកមកជាច្រើនឥតគណនា ក្នុងនោះយើងមានរតនសម្បត្តិអង្គរដែលពិភពលោកទាំងមូលកោតស្ញប់ស្ញែង ជាមរតកខាងសិល្បៈស្ថាបត្យកម្មនិងសំណង់។ ផ្នែកនាដកម្ម យើងមានល្ខោនអាយ៉ៃ យីកេ ចំណែកខាងសិល្បៈតូរ្យតន្ត្រី យើងមានបទភ្លេងមហោរី ប្រពៃណី ប្រជាប្រិយ និងបទភ្លេងទំនើបចម្រុះដែលសុទ្ធសឹងជាមរតកដ៏មានតម្លៃរបស់ជាតិ។ រីឯមរតកខាងសិល្បៈរបាំដែលជាអត្តសញ្ញាណជាតិ យើងមាន «របាំអប្សរា» ដែលជារបាំមួយស្ថិតក្នុងចំណោមរបាំព្រះរាជទ្រព្យដ៏មានឈ្មោះល្បីល្បាញ ដែលពិភពលោកទទួលស្គាល់និងវាយតម្លៃថាជារបាំគន្លឹះខ្មែរ (Khmer Classical Dance)។

របាំអប្សរា រួមទាំងរបាំព្រះរាជទ្រព្យទាំងអស់នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ត្រូវបានបញ្ចូលក្នុងបញ្ជីបេតិកភណ្ឌពិភពលោកវប្បធម៌អរូបីនៃមនុស្សជាតិ ដោយអង្គការយូណេស្កូ នៅថ្ងៃទី៧ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៣។ ការចារឹកនាម នៅក្នុងបញ្ជីបេតិកភណ្ឌពិភពលោកដ៏ល្បីល្បាញនេះបានបញ្ជាក់ពីតម្លៃជាសាកលដ៏ធំធេងអស្ចារ្យនៃស្នាដៃសិល្បៈរបាំគន្លឹះ

ប្រកបដោយអត្ថន័យវប្បធម៌នេះ។ ចំពោះប្រជាជនកម្ពុជាទូទៅ របាំអប្សរា គឺជាមោទនភាព ជានិមិត្តរូបជាតិ និងប្រជាជន។ របាំអប្សរា ស្ថិតនៅយ៉ាងជ្រាលជ្រៅក្នុងជម្រៅបេះដូងខ្មែរគ្រប់ៗរូប។

ដោយឃើញនូវតម្លៃសាកលដ៏ធំធេងអស្ចារ្យនៃរបាំអប្សរានេះហើយ ទើបយើងសម្រេចលើកយកអត្ថបទសិក្សាស្ដីអំពី ***«អប្សរា» ពីទេវកថាឥណ្ឌាមកចម្លាក់ខ្មែរ និងរបាំតន្ត្រីខ្មែរ*** មកចូលរួមក្នុងសន្និសីទអន្តរជាតិលើកទី១៤ ស្ដីអំពី «**តម្លៃវប្បធម៌អាស៊ីប៉ាស៊ីហ្វិក៖ វប្បធម៌ ប្រពៃណី និងមោទនភាព**»។

អត្ថបទស្ដីអំពី ***«អប្សរា» ពីទេវកថាឥណ្ឌាមកចម្លាក់ខ្មែរ និងរបាំតន្ត្រីខ្មែរ*** នេះនឹងលើកឡើងអំពីប្រភពកំណើតនៃរបាំអប្សរាខ្មែរដែលមានជាអាទិ៍ គឺទេវកថាឥណ្ឌា «រឿងអណ្ដើកកូម៌ៈ» (ឬរឿងកូរសមុទ្រទឹកដោះ) និងសិល្បៈវិចិត្រកម្មជារូបចម្លាក់ទេពអប្សរ ឬអប្សរា សំដែងកាយវិការយ៉ាងស័ក្ដិសមរាប់រយនៅតាមប្រាសាទដ៏ស្កឹមស្កៃទាំងឡាយក្នុងតំបន់អង្គរ ព្រមទាំងប្រវត្តិនៃការបង្កើតរបាំ។ អត្ថបទនេះមិនមានលម្អិតអំពីអត្ថន័យសិល្បៈក្នុងរបាំនោះទេ។

១. បញ្ញត្តិ «អប្សរា»

ក្នុងការសិក្សា យើងរកឃើញទស្សនៈនានាស្ដីអំពី «អប្សរា»។

តាមវចនានុក្រមខ្មែរ រៀបរៀងដោយសម្ដេចព្រះសង្ឃរាជ ***ជួន ណាត*** ដែលបោះពុម្ពផ្សាយដោយវិទ្យាស្ថានពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ «អប្សរា» ដូចគ្នានឹង «អច្ឆរា» «ស្រីអប្សរា»។ ពាក្យដើមគឺ «អប្សរ» (មកពីពាក្យសំស្ក្រឹត *អប្សរស៑* ឬ *អប្សរា* ឯពាក្យបាលីថា *អច្ឆរា* ដែលមានន័យថា៖ «ស្រីមានសម្បុរថ្លាស្រស់ផូរផង់ ឬស្រីមានមុខថ្លាស្រស់បំព្រង»)។ ក្នុងការនិយមរបស់ខ្មែរ «អប្សរា» គឺ ស្រីសួគ៌ ស្រីអប្សរ ស្រីទេពអប្សរ នាងអប្សរ។ សម្ដេចជួន ណាត បានលើកឡើងថា «តាមសេចក្ដីតំណាលក្នុងគម្ពីរព្រាហ្មណ៍ថា ស្ត្រីសួគ៌ពួកមួយដែលផុសឡើងអំពីទឹក ក្នុងកាលដែលកូរទឹកអម្ឫត»ក៏ប៉ុន្តែ លោកបានបដិសេធសេចក្ដីបកស្រាយនេះ[១]។

តាម Cambodian-English Dictionary បោះពុម្ពផ្សាយដោយ The Catholic University of America Press, Washington, D.C. 20064, 1977 «អប្សរា» គឺជាស្រីសួគ៌ ស្រីទេពអប្សរ (មកពីពាក្យសំស្ក្រឹត apsaras, apsarä) ត្រូវនឹងពាក្យអង់គ្លេសថា celestial nymph មានន័យថាជាទេពធីតាឋានផ្សេង (ពាក្យ nymph ក្នុងអក្សរសិល្ប៍បុរាណក្រិកគឺជាទេវៈដែលមានរូបរាងជានារីវ័យក្មេង), angel ជាទេវតា, divine female ជាទេពធីតា, celestial dancer ជាអ្នករបាំឋានសួគ៌[២]។

ក្នុងការបកស្រាយពាក្យ APSARA ក្នុង Le Petit Robert Dictionnaire De La Langue Française របស់លោក Paul Robert បញ្ជាក់ថាគេបានស្គាល់ Apsara ដែលជាចម្លាក់នៅប្រាសាទអង្គររបស់ខ្មែរ ៖ "APSARA (apsara] n. f. — 1823; mot hindi • Déesse inferieure, dans la mythologie indienne; sa représentation dans l'art. Les apsaras du temple d'Angkor-Vat." (*បកប្រែ៖ APSARA ជាពាក្យក្នុងភាសា*

---

[១] វចនានុក្រមខ្មែរ បោះពុម្ពផ្សាយដោយវិទ្យាស្ថានពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ បោះពុម្ពគ្រាទី៥ ទំព័រ១៦៥៣

[២] Cambodian-English Dictionary បោះពុម្ពផ្សាយដោយ The Catholic University of America Press, Washington, D.C. 20064, 1977 ទំព័រ១៣៦៩

hindi; ភាសាផ្លូវការមួយប្រើនៅប្រទេសឥណ្ឌាភាគខាងជើង; APSARA ជាទេពធីតាសាមញ្ញ, ក្នុងទេវកថាឥណ្ឌា, មានការបង្ហាញខ្លួនតាមសិល្បៈ។ អប្សរាទាំងឡាយនៅប្រាសាទអង្គរវត្ត។) ។

តាមការបកស្រាយខាងលើ ឃើញថា ជាឫសគល់ «អប្សរា» គឺស្ថិតក្នុងវប្បធម៌ឥណ្ឌាគឺទេវកថាឥណ្ឌា រឿង «អណ្ដើកកូម៌ៈ» ឬរឿង«កូរសមុទ្រទឹកដោះ» ទោះបីសម្ដេចព្រះសង្ឃរាជ *ជួន ណាត* លោកមិនទទួលយកក៏ដោយ ហើយយើងក៏មិនអាចគិតថាហេតុអ្វីបានជាសម្ដេចព្រះសង្ឃរាជ លោកបដិសេធការលើកឡើងថា«តាមសេចក្ដីតំណាលក្នុងគម្ពីរព្រាហ្មណ៍ថា ស្រ្តីសួគ៌ពួកមួយដែលផុសឡើងអំពីទឹក ក្នុងកាលដែលកូរទឹកអម្រឹត»នោះទេ (កូរទឹកអម្រឹត ជាសេចក្ដីនៃរឿង គឺកូរសមុទ្រទឹកដោះដើម្បីយកទឹកអម្រឹតដែលធ្វើឱ្យជីវិតមានភាពអមតៈ)។

២. «**អប្សរា**» **ក្នុងទេវកថាឥណ្ឌា**

«អប្សរា» មានដំណាលក្នុងរឿង *អណ្ដើកកូម៌ៈ* ឬ រឿង *កូរសមុទ្រទឹកដោះ*។

កាលដើមឡើយ មានមហាសមុទ្រទឹកដោះនៅលើចក្រវាលទាំងមូល។ ពួកទេវតា និងអសុរាដែលចង់បានទឹកអម្រឹត គឺទឹកមន្តជីវិតអមតៈ បានច្បាំងគ្នាដើម្បីទឹកអម្រឹត។ ដោយហេតុចម្បាំងអស់ពេលដ៏យូរ ក៏មិនចាញ់មិនឈ្នះ ព្រះវិស្ណុក៏ចេញមកពន្យល់ពួកទេវតា និងអសុរាឱ្យរួមគ្នាកូរសមុទ្រទឹកដោះនោះ។ នៅក្នុងសមុទ្រទឹកដោះ មានទឹកអម្រឹតនិងវត្ថុទិព្វជាច្រើនឥតគណនា ដោយចង់ឃើញនូវវត្ថុទិព្វទាំងនោះ និងចង់បាននូវជីវិតអមតៈ ទាំងពពួកទេវតា និងអសុរាបានយល់ព្រមតាមព្រះវិស្ណុរួមគ្នាកូរសមុទ្រទឹកដោះដោយសន្យាគ្នាថា បើទឹកអម្រឹតលេចឡើងចំមុខពពួកទេវតានោះទឹកអម្រឹតបានទៅពពួកទេវតា បើទឹកអម្រឹតលេចឡើងចំមុខពពួកអសុរានោះទឹកអម្រឹត នឹងបានទៅពពួកអសុរា។ ព្រះវិស្ណុបានដកភ្នំមន្ទរៈយកមកធ្វើជាឧបករណ៍សម្រាប់កូរ ហើយបែងខ្លួនជាអវតារមានឈ្មោះថា «*អណ្ដើកកូម៌ៈ*»ដើម្បីទ្រភ្នំមន្ទរៈកុំឱ្យលិច។ កាលនោះស្ដេចនាគឈ្មោះ ***វាសុកី*** បានយកខ្លួនធ្វើជាព្រ័ត្រសម្រាប់ឱ្យគេទាញ។ ពួកទេវតាទាញខាងកន្ទុយ ឯពួកអសុរាទាញខាងក្បាល។

ការកូរសមុទ្រទឹកដោះប្រព្រឹត្តទៅអស់រយៈពេលជាងមួយពាន់ឆ្នាំនៅស្ថានទេវលោក។

វត្ថុទិព្វដែលផុសចេញពីការកូរសមុទ្រទឹកដោះរួមមាន ៖

១. *ផ្កាបណ្ណជាតិ* ថ្វាយទៅព្រះព្រហ្មយកទៅដាំនៅព្រហ្មលោកទាំងដប់ប្រាំមួយជាន់

២. *ដំរីក្បាលបី* ឈ្មោះ *ឰរាវ័ណ* ថ្វាយទៅព្រះឥន្ទ្រធ្វើជាយានជំនិះ

៣. *ព្រះនាងស្រីលក្ស្មី* ថ្វាយទៅព្រះវិស្ណុធ្វើជាអគ្គមហេសី

៤. *សេះស* ឈ្មោះ *ឧច្ចៃស្រវៈ* ទេពនិម្មិតនេះមិនថ្វាយឱ្យអាទិទេពអង្គណាទេ តែរក្សាទុកជានិមិត្តរូបគោរពប្រតិបត្តិសីលប្រាំសម្រាប់ឋានទាំងបី គឺឋានទេវលោក ឋានមនុស្សលោក និងឋានបាតាល។

៥. *ទឹកអម្រឹត* ជាវត្ថុស័ក្តិសិទ្ធិធ្វើឱ្យមានអាយុវែងឥតដែនកំណត់។

៦. *អប្សរា* ទេពអប្សររាប់សិបអង្គលេចចេញឡើងអណ្ដែតពាសពេញលំហអាកាស រាំរបាំសួគ៌ បន្ទាប់ពីវត្ថុសក្តិសិទ្ធិទីប្រាំ គឺទឹកអម្រឹតបានធ្លាក់ទៅក្នុងដៃពួកអសុរា។ ប្រមុខអប្សរធ្វើសញ្ញាឱ្យបរិវាររាំរបាំទេពពង្វក់ចិត្តពួកអសុរាឱ្យភ្លឹកភ្លេចផឹកទឹកអម្រឹត។ របាំទាក់ទាញពួកអសុរាឱ្យស្រើបស្រាលស្លុតស្លុងអារម្មណ៍ទៅតាមក្បាច់រាំ។ ឃើញឱកាសល្អ ព្រះវិស្ណុក៏កាឡាខ្លួនជាព្រះពាយឆក់យកទឹកអម្រឹតឱ្យពួកទេវតាក្រេបទាំងអស់ដើម្បីឱ្យមានជីវិតអមតៈ។

ពេលបេសកកម្មកូរសមុទ្រទឹកដោះបានចប់សព្វគ្រប់ហើយពួកស្រីទេពអប្សរទាំងអស់បានក្លាយទៅជាស្រីរបាំសួគ៌រាំថ្វាយព្រះឥន្ទ្រតាំងតែពីកាលនោះមក។

របាំរបស់ពពួកស្រីទេពអប្សរនោះសន្មត់ហៅថា«*របាំអប្សរា*»។ របាំអប្សរារាំលើកទីមួយនៅឋានសមុទ្រទឹកដោះហៅថា របាំទឹកអម្ឫត។ ពេលរេរាំពពួកទេពអប្សរតែងកាន់ផ្កាបណ្ណជាតិជានិច្ចដែលតំណាងឱ្យទេវលោក សុភមង្គល និងភាពរុងរឿងរបស់សត្តនិករគ្រប់ឋាន។

៣. «អប្សរា» ក្នុងសិល្បៈចម្លាក់ខ្មែរ

ទាក់ទងនឹងស្ថាបត្យកម្មសំណង់ដែលជាអត្តសញ្ញាណវប្បធម៌ជាតិ ប្រទេសអេហ្ស៊ីបមានប្រាសាទពីរ៉ាមីត ប្រជាជាតិចិនមានមហាកំពែង ប្រជាជាតិខ្មែរមានប្រាសាទបុរាណរយពាន់ ជាពិសេសប្រាសាទអង្គរវត្តដ៏ល្បីល្បាញទូទាំងសកលលោក។ ជាទូទៅការអធិប្បាយក្នុងបរិបទស្ថាបត្យកម្ម ឬ សំណង់ គេប្រើត្រឹមពាក្យថា «ស្ថាបត្យកម្ម» ដោយឡែកក្នុងស្ថាបត្យកម្មសំណង់ប្រាសាទបុរាណខ្មែរ កាលណាគេនិយាយអំពីស្ថាបត្យកម្ម គឺគេនិយាយដោយភ្ជាប់ជាមួយពាក្យ «សិល្បៈ» គឺ«សិល្បៈស្ថាបត្យកម្ម»។ ការដែលប្រើពាក្យ «សិល្បៈ» ភ្ជាប់ជាមួយ«ស្ថាបត្យកម្ម» ក្នុងសំណង់ប្រាសាទបុរាណខ្មែរ ពីព្រោះប្រាសាទទាំងឡាយដែលបុព្វបុរសខ្មែរលោក មិនត្រឹមតែមានភាពស្កឹមស្កៃជាសក្ខីកម្មនៃស្ថាបត្យកម្ម និងវិស្វកម្មដ៏អស្ចារ្យលើលោកប៉ុណ្ណោះទេ តែថែមទាំងមានភាពប្រណីតដោយសិល្បៈវិចិត្រកម្មជាក្បូរក្បាច់រចនារស់រវើក ជាពិសេសគឺមានរូបចម្លាក់រាប់រយជាទេពអប្សរ ឬអប្សរាសំដែងកាយវិការនាដកម្មស័ក្តិសមគ្មានពីរ ដែលជាសមិទ្ធផលនៃបញ្ញាញាណបុព្វបុរសខ្មែរ។

ទេវកថារឿង អណ្តើកកូម៌ៈ របាំអប្សរា និងទេពអប្សរា ក៏មានឆ្លាក់នៅលើផ្តែរ និងលើថែវប្រាសាទមួយចំនួនផងដែរ។

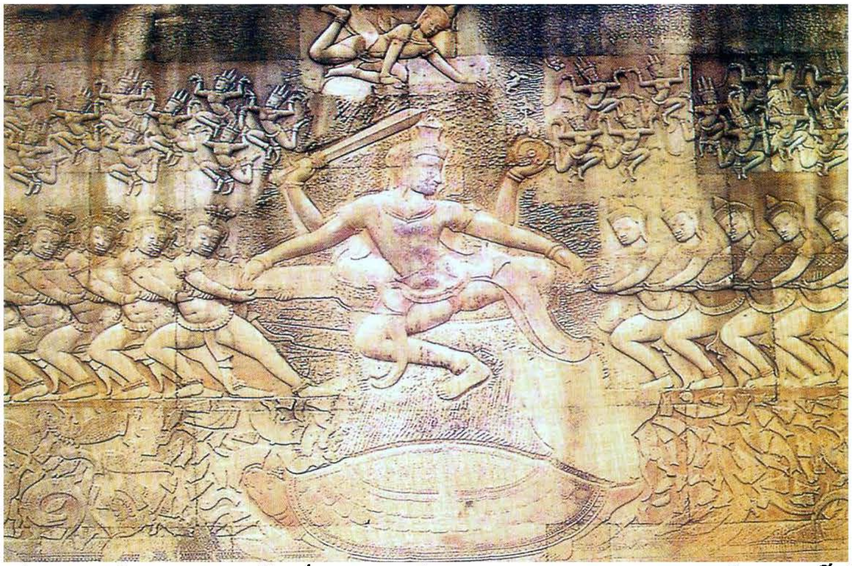

រូបអប្សរាដែលតាមនិទានថា ជាស្រីសួគ៌មួយក្រុមកើតមានដោយសារការកូរសមុទ្រទឹកដោះដើម្បីស្វែងរកទឹកអម្ឫត។ រូបនាងត្រូវបានបុព្វបុរសខ្មែរឆ្លាក់លើសិលានៃប្រាសាទទាំងឡាយនៅព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។ រូបនេះជាចម្លាក់ទាក់ទងនឹងរឿងអណ្តើកកូម៌ៈ ឆ្លាក់នៅថែវខាងកើតនៃប្រាសាទអង្គរវត្ត។

រូបនេះជាចម្លាក់ទាក់ទងនឹងរឿងសមណ្ឌិកកូទៈ ឆ្លាក់នៅប្រាសាទព្រះវិហារ

ចម្លាក់អប្សរានៅប្រាសាទបាយ័ន

ចម្លាក់របាំអប្សរានៅប្រាសាទបាយ័ន

ចម្លាក់អប្សរានៅប្រាសាទអង្គរវត្ត

៤. «អប្សរា»ក្នុងសិល្បៈរបាំខ្មែរ ៖ «របាំអប្សរា»

របាំអប្សរាត្រូវបានបង្កើតឡើងតាមព្រះរាជតម្រិះរបស់ព្រះនាយិកាសាលាសុធារសក្នុងអំឡុងទសវត្សរ៍ឆ្នាំ ១៩៥០ ព្រះនាម *សម្តេចព្រះរាជកនិដ្ឋា នរោត្តម ស្មើសោភ័ណ* ជាព្រះអនុជនៃព្រះបាទ *នរោត្តម សុរាម្រឹត*។ ព្រះនាយិកាមានគំនិតបង្កើតរបាំនេះឡើង គឺដើម្បីប្រគល់រង្វាន់លើកទឹកចិត្តដល់អ្នកចូលរួមសម្តែងជាសិស្សពូកែក្នុងកម្មវិធីដែលតែងតែប្រព្រឹត្តទៅនៅរាល់ដំណាច់ឆ្នាំសិក្សា។ ព្រះអង្គបានបង្ហាត់របាំនេះដំបូងក្នុងអំឡុងឆ្នាំ១៩៥៨ ដោយមាន *ព្រះអង្គម្ចាស់ក្សត្រី នរោត្តមវិជ្ជា* ព្រះរាជបុត្រីព្រះបាទ *នរោត្តម សុរាម្រឹត* រាំជាតួឯក។

ឆ្នាំបន្ទាប់សម្តែងដោយ *ព្រះអង្គម្ចាស់ក្សត្រី នរោត្តមសុជាតិវត្តីយា* ព្រះរាជបុត្រី *ព្រះបាទនរោត្តម សីហនុ* និងជាសិស្សអ្នកគ្រូ *ជា សាមី* ជាគ្រូរបាំនៅព្រះបរមរាជវាំង និងនៅសាលាសុធរស ក្នុងសម័យនោះ[៣]។

ព្រះអង្គម្ចាស់ក្សត្រី នរោត្តមវិជ្ជា ព្រះរាជបុត្រីព្រះបាទនរោត្តម សុរាម្រឹត រាំជាតួឯក

នាដការីឯកនៃរបាំអប្សរាដែលបង្កើតកិត្យានុភាពរបាំនេះលើឆាកអន្តរជាតិគឺ *ព្រះអង្គម្ចាស់ក្សត្រី នរោត្តម បុប្ផាទេវី* ព្រះរាជបុត្រីព្រះបរមរតនកោដ្ឋ ព្រះករុណា នរោត្តម សីហនុ។

---

[៣] កែវ ណារុំ និង ព្រំ ស៊ីសាផាន្នា «របាំអប្សរា» ការផ្សាយរបស់គណៈកម្មការស្រាវជ្រាវសិល្បៈវប្បធម៌ ឆ្នាំ២០០៣ ទំព័រ១១-១២

ម្ចាស់ក្សត្រី នរោត្តម បុប្ផាទេវី

តាមការបង្ហាញរបស់អ្នកគ្រូ *កែវ ណារុំ* និង *ព្រំ ស៊ីសាផាន្នា* ក្នុងសៀវភៅ «របាំអប្សរា» បោះពុម្ពផ្សាយដោយគណៈកម្មការស្រាវជ្រាវសិល្បៈវប្បធម៌នៃក្រសួងវប្បធម៌និងវិចិត្រសិល្បៈនៅឆ្នាំ២០០៣ ឃើញថារូបចម្លាក់

រាប់រយជាទេពអប្សរ អប្សរាសំដែងកាយវិការ នាដកម្មស័ក្តិសមគ្មានពីរនៅអង្គរនោះ គឺជាប្រភពនៃការបង្កើតរបាំអប្សរានេះ[៤]។

ក្នុងរបាំអប្សរាដែលជារបាំតន្ត្រីខ្មែរ ទាំងសម្លៀកបំពាក់ ទាំងគ្រឿងអលង្ការ ទាំងកាយវិការរាំ សុទ្ធសឹងតាមលំនាំចម្លាក់អប្សរា ដែលតាមនិទានថា ជាស្រីសួគ៌មួយក្រុមកើតមានដោយសារការកូរសមុទ្រទឹកដោះ ដើម្បីរកទឹកអម្ឫត និងដែលរូបនាងត្រូវបានបុព្វបុរសខ្មែរឆ្លាក់លើសិលានៃប្រាសាទទាំងឡាយ ជាពិសេសនៅប្រាសាទអង្គរវត្ត។

សម្លៀកបំពាក់ គ្រឿងអលង្កា និងកាយវិការរាំក្នុងរបាំអប្សរាដែលយកតាមលំនាំ ចម្លាក់អប្សរា
(រូបភាពពីសៀវភៅ "របាំអប្សរា" ដោយអ្នកគ្រូកែវ ណារុំ និង ព្រំ ស៊ីសាផាន្នា ឆ្នាំ២០០៣)

[៤] កែវ ណារុំ និង ព្រំ ស៊ីសាផាន្នា «របាំអប្សរា» ដ-ឯ-ម ទំព័រ១-២

នាដកម្មនៅសម័យនោះមានលំនាំប្រហាក់ប្រហែលរបាំក្នុងនារី ដោយ *ម៉ម ធាវី* និងបានដកស្រង់ពាក្យខ្លះពីរឿង *អ៊ីណាវបុស្បា*។ ការដាក់ក្បាច់ និង ការរើសភ្លេងមកបំពេញ អ្នកគ្រូ *ជា សាមី* ជាអ្នករៀបចំ។ អ្នកច្រៀងកំដរមានអ្នកគ្រូ *ជា ខាន់* និង អ្នកគ្រូ *ឯម ធាយ* ដែលយកតាមលំនាំបទ *ដើមឈឹង*។

របាំអប្សរាបានឈានទៅដល់កម្រិតល្អឥតខ្ចោះក៏មានការរៀបចំសម្តែងនៅខេត្តសៀមរាបនៅប្រាសាទអង្គរដើម្បីថតជាខ្សែភាពយន្តដោយលោក *ម៉ាកសែល កាមីស៍* ក្នុងអំឡុងឆ្នាំ១៩៦១ ឬ ១៩៦២។ នៅឆ្នាំ១៩៦៣ ភាពយន្តនេះបាននាំទៅបញ្ចាំងនៅប្រទេសបារាំង។ នៅឆ្នាំ១៩៦៤ បញ្ចាំងនៅប្រទេសសិង្ហបុរី ក្នុងពិធីសម្ពោធមហោស្រពសិល្បៈសាកល ដោយបានទទួលជោគជ័យ និងមានការគាំទ្រ និងកោតសរសើរពីសំណាក់ទស្សនិកជនយ៉ាងខ្លាំង។

«អប្សរា» ក៏បានលេចរូបរាងតាមវិចិត្រកម្មគំនូរដោយវិចិត្រករខ្មែរក្នុងប្រវត្តិវិចិត្រករខ្មែរ នាទសវត្សរ៍ឆ្នាំ១៩៦០-១៩៧០។ វិចិត្រករដ៏ល្បីល្បាញ និងជាមិត្តជិតស្និទ្ធរបស់អធិរាជសម្លេងមាស *ស៊ីន ស៊ីសាមុត* ឈ្មោះ *ញ៉ឹក នឹម* (១៩៣៤-១៩៧៨)។ លោក *ញ៉ឹក នឹម* ជាអ្នកមានទេពកោសល្យ ព្រមទាំងបានសិក្សាមុខវិជ្ជាគំនូរនៅឯសាលាវិចិត្រសិល្បៈខេមរៈ (បច្ចុប្បន្នជាសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទវិចិត្រសិល្បៈ) បានក្លាយជាវិចិត្រករដ៏ល្បីល្បាញដោយបានបង្កើតស្នាដៃជាច្រើនទាំងក្នុងប្រទេសទាំងលើឆាកអន្តរជាតិ។

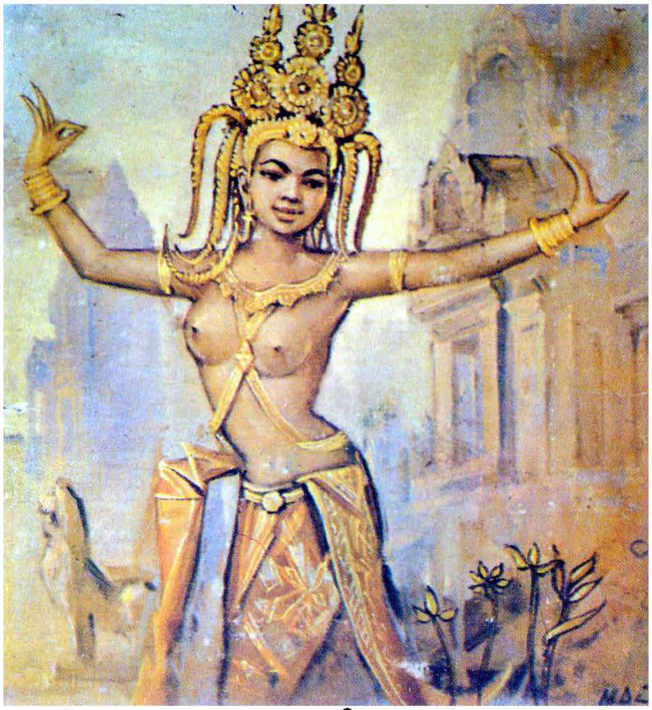

រូបគំនូរអប្សរាស្នាដៃវិចិត្រករ ញ៉ឹក នឹម

របាំអប្សរាខ្មែរ ក៏មានជនបរទេសហាត់រាំ។

នាដការីអបអរជនជាតិចិន

រីឯនាដការីដែលបានសម្ដែងក្នុងក្របខណ្ឌជាតិមានដូចជា ៖

អ្នកស្រី សេង ស្រីមុំ អ្នកស្រី វ៉ែន សាវ៉ៃ

អ្នកស្រី ឌុក ថាច អ្នកស្រី វ៉ែន សាវង្ស

អ្នកស្រី ឃឹម ទេវី អ្នកស្រី ម៉ម កណិការ

អ្នកស្រី អ៊ុក ផល្លា កញ្ញា សុខ សុខឿន។

សេចក្ដីសន្និដ្ឋាន

អត្ថាធិប្បាយកន្លងមកបានបង្ហាញថា របាំអប្សរា គឺជាមោទនភាពជាតិខ្មែរ។ ការចារឹកនាមរបាំព្រះរាជទ្រព្យ ដែលក្នុងនោះមានរបាំតន្ដ្រីអប្សរា ដោយគណៈកម្មាធិការបេតិកភណ្ឌពិភពលោកនាឆ្នាំ២០០៣ ក្នុងបញ្ជីបេតិកភណ្ឌពិភពលោក បានបញ្ជាក់ពីតម្លៃសាកលដ៏ធំធេងអស្ចារ្យនៃស្នាដៃសិល្បៈទស្សនីយភាពខ្មែរ និងការរួមទទួលខុសត្រូវក្នុងការការពារថែរក្សាពីសំណាក់អន្តរជាតិ។ ប៉ុន្ដែ ដោយឡែកចំពោះប្រជាជាតិខ្មែរ គ្រាន់តែការរកឃើញខាងលើថា របាំអប្សរា កើតឡើងពីបញ្ញាញាណដ៏ជ្រៅជ្រះរបស់ប្រជាជាតិខ្មែរនោះ អាចមានន័យថា របាំអប្សរា ស្ថិតនៅយ៉ាងជ្រាលជ្រៅក្នុងជម្រៅបេះដូងខ្មែរគ្រប់ៗរូប លើសជាតិសាសន៍ណាទាំងអស់ ឯការទទួលខុសត្រូវ ក៏ត្រូវតែជាបន្ទុករបស់ប្រជាជនខ្មែរធ្ងន់ជាងគេ ខ្មែរគ្រប់រូបត្រូវតែយល់ដឹងបញ្ហានេះដោយមិនត្រូវពឹងផ្អែកទាំងស្រុងលើអន្តរជាតិទេ៕